

Posudek diplomové práce Lydie Boháčové, roz. Liškové *Stylistický a rétorický rozbor žďárských barokních kázání se zvláštním zřetelem k tautologii*

Předložená diplomová práce se zabývá jazykem souboru čtrnácti žďárských barokních svatojanských kázání vydaných v roce 1995 pod názvem *Medotekoucí sláva na huře Libánu*, a to s primárním zaměřením na využití tautologie, jemuž v souvislosti se zkoumanými texty ani s barokními kázáními obecně nebyla dosud věnována odpovídající pozornost. Autorka předkládá čtenáři krátké uvedení do problematiky barokních kázání a stručnou charakteristiku analyzovaných textů, vlastní jádro práce pak tvoří jednak teoretická část (v níž Lydie Boháčová po kritickému přehledu vybraných definicí tautologie v české a zčásti i zahraniční lingvistické literatuře dospívá k definici vlastní), jednak část aplikační, v níž své definice využívá k analýze využití tautologických spojení ve žďárských kázáních.

Na předložené práci je třeba ocenit jak autorčino úsilí zorientovat se v jen mizivě prozkoumané problematice, tak schopnost podrobného rozboru konkrétních textů. Diplomantka na základě analýzy 840 tautologických spojení dospívá k několika zajímavým zjištěním, z nichž lze jako příklad uvést to, že se tato spojení vyskytují v úvodních částech kázání výrazně častěji než v jejich centrální části a v závěru (s. 35) nebo že se v těchto spojeních jen velmi nerovnoměrně uplatňují jednotlivé slovní druhy (s. 36n.). Vedle těchto podnětných zjištění nacházíme však v předložené práci i konstatování, jejichž výpovědní hodnota není příliš zřejmá – viz např. pasáž o zastoupení adjektiv měkké a tvrdé deklinace v tautologických spojeních (s. 41), v níž si diplomantka zřejmě opomenula položit otázku, zda výrazná převaha adjektiv tvrdé deklinace v tautologických spojeních odpovídá jejich zastoupení ve (starších) českých textech obecně nebo jde naopak o rys, jímž se tautologická spojení, resp. žďárská kázání, od tohoto obecného textového pozadí liší (orientační představu o tomto pozadí bylo možno získat z korpusu DIAKORP).

Jisté obecnější připomínky lze mít ke zpracování a prezentaci výsledků autorčiných podrobných rozborů. Jde zejména o to, že jednotlivé typy tautologických spojení, které autorka promyšleně vyčlenila, jsou v textu exemplifikovány často jen velmi omezeným počtem dokladů (nelze tedy beze zbytku souhlasit s diplomantčinou formulací „uvádíme řadu příkladů ke každé problematice“, kterou nacházíme na s. 66). Ekonomičnost v uvádění dokladů by byla zcela na místě, kdyby v přílohách, obsahujících úplný výčet identifikovaných tautologických spojení (s. 71nn.), byla jednotlivá spojení označena podle příslušnosti k jednotlivým typům, nikoli jen rozčleněna podle slovních druhů. Čtenáři práce tak není zřejmé, jak vlastně autorka jednotlivá spojení hodnotila, a nemůže si tak ani ověřit některé její výsledky. Beze zbytku nelze souhlasit ani s jinou formulací v závěru práce na s. 66, totiž že „metodu představenou v této práci je možno aplikovat i (...) při popisu rozdílů ve stylu jednotlivých autorů či období atd.“ Metodu, kterou Lydie Boháčová ve své diplomové práci uplatňuje, by bylo třeba pro tento účel v některých aspektech upravit, a to především tam, kde autorka pracuje s absolutními čísly na místě procentuálních údajů (např. tabulka a graf na s. 32 – 34), a tam, kde uvádí absolutní počty tautologických spojení „bez opakování“ (s. 32) a „s opakováním“ (viz poznámku 38 na s. 38), aniž jasně interpretuje, o čem tyto údaje vypovídají (lze předpokládat, že při užití procentuálních údajů místo absolutních by tu rozdíly ve frekvenci spojení „bez opakování“ a „s opakováním“, tj. rozdíly ve frekvenci types versus tokens, vypovídaly v prvním případě spíše o sklonu autora tvořit nová tautologická spojení, kdežto v druhém případě spíše o jeho tendenci tautologická spojení kupit a využívat efektu plynoucího z jejich opakování).

K diplomové práci lze mít i některé dílčí, konkrétnější připomínky, týkající se např. pojetí adjektiva *krásný* a adverbia *krásně* jako „univerzálních náhražek“ při obměňování tautologických spojení (viz poznámku 30 na s. 29), kde není zcela jasné ani to, čeho jsou

uváděná výsledná spojení (*krásná a vzácná* a *krásně a čerstvě*) obměnou, ani to, zda vyhovují autorčinu prvnímu základnímu kritériu (s. 27), podle něhož se několikanásobný člen tvořící tautologické spojení musí vyznačovat synonymií, resp. částečnou synonymií. Vedle toho lze na několika místech textu poukázat i na drobné nedostatky formulačního rázu, jako např. užívání slovesa *hovořit* v případech typu *nehovoří ve svých člancích přímo o tautologii* (s. 24; podobně i s. 27, 46, 50, 56 aj.).

Uvítal bych, kdyby se autorka v rámci obhajoby vyjádřila k následujícím dvěma dotazům souvisejícím s ne zcela jasným vymezením dvou užívaných pojmů:

1. Jak se liší tautologie v diplomantčině pojetí od běžného intenzifikačního opakování? (Diplomantka hodnotí jako tautologické i případy jako *k ní, k ní* nebo *ach, ach, ach*, viz s. 36 a 54n.)
2. Jak autorka chápe „epizodní funkci“, kterou uvádí v souvislosti s opakováním latinských citátů v kázáních (s. 62n.)?

Vzhledem k tomu, že naznačené nejasnosti a obecnější ani konkrétnější připomínky podle mého názoru nezastiňují výše zmíněné klady diplomové práce, považuji předložený text Lydie Boháčové za vhodný podklad k obhajobě.

Navrhované hodnocení: velmi dobře.

V Praze 1. 9. 2010

prof. Karel Kučera